

ZVON

LEPOSLOVEN LIST.

Leto VI.

Na Dunaji 1. oktobra 1880.

List 19.

Hromemu otroku.

Ti se smeješ, deček mali,
Ti sirota z bérlu v roci;
Ko igraš se med otroci,
Hroma noga te ne žali.

Ko te gledam siromaka,
Sólze silijo v okó mi;
Ti ne veš, o deček hromi,
Kaj te še na sveti čaka!

Serce mi bridkost zaliva,
Ko premišljam tvoja pota;
Vprašam se: Kako, sirota,
Take si nesreče kriva?

Videl bodeš, čas ti pride,
Da si srečo vsak obeta,
Za veseljem vsakdo leta,
Trudi se, da ga doide.

Ti ne bodeš ga dohajal,
Škoda truda! S to ubogo
Sključeno, nesrečno nogo
Daleč boš za njim ostajal!

Ti molče boš stal, od strani
Drugih gledal boš veselje,
Boš krotil nemirne želje,
Ki jih samsko serce hrani.

Nikdo tebe ne povabi
V družbo glasno in veselo.
Da bi vrival se v kerdelo,
O nikar se ne spozabi!

V kot se stisni izbe svoje;
Ko bo tiho vse okoli,
Luna gledaj z neba doli
V serci tvojem skrite boje.

O da tu bi obiskala
Blaga te kedaj dušica,
Solze z bledega ti lica
Z mehko roko otirala!

B. M.

Hudi stric.

Hj ti ljuba moja Dima, kedó te bo pa zdaj pasel, ko pojdeš od nas? Saj ne pojdeš rada, jeli da ne! Ali gnali te bodo, vlekli te bodo za verv okolo róg iz našega hleva, neusmiljeni ljudje! Jaz bi te branil na vso moč, ali kaj bi nama pomagalo, nazadnje bi me vendar le zmogli! Ali le čakaj in tiho bodi, preserčna moja Dimica; zdaj res nič ne morem, a s časom boš vendar le še naša, nič se ne boj; jaz, prav jaz te bom nazaj pripeljal!

Tako je svojo kravico tolažil deček bos, golorok, v pertnenih hlačicah do kolén; in tako govoreč objemal, prav z rokama okolo vratú je objemal žival, ki je mirno svoj pot kratko travo mulila.

Lepa žival ni bila ta Dima; pervega darila bi gotovo ne bila svojemu gospodarju domóv prinesla iz razstave. Kratkega in nizkega života je bila in slokasta, kar tudi ne povišuje kravje lepote. Poleg tega je imela en rog kvišku zavihan, drugi ji je bil doli zakrivljen, tako da je bilo skoraj smešno. In vendar jo je deček, mladi gospodar, tako rad imel, kakor da bi bila ne vem kako lepa! Dà, rad jo je imel; debele solze so mu kapale iz bistrih oči doli na zarujavelo lice, ko jo je tako objemal in slovo od nje jemal.

Vendar čez nekaj časa se ujunači. Sè svojim hodnikovim rokvom si krepko potegne po očéh in po licih, stresne glavo, kakor da bi hotel otresti vse neprijetne misli in skerbi ter pravi:

„Mračí se, čas je domóv iti“.

Nato požene Dimo, ki pusti svojo pašo ter počasi pred njim koraka proti domu.

Daleč nista imela domóv. Že se jima prikaže prijazna hišica izmed zelenega sadnega drevja; skromno, nizko poslopje, sè slamo krito, na pol zidano, na pol leseno. Na enem konci je imela hišica dve izbi z malimi okenci, na drugem je bil hlev za kravico, in tudi za eno tele je bilo prostora, če je bilo ravno pri hiši. Kamor si pogledal, vse je bilo siromaško, a čedno in snažno. Vse je pričalo, da tu vlada dobra gospodinja.

Deček žene kravo v hlev, priklene jo k jaslim, potem se napoti v hišo. Iz prve izbe gre v drugo; vidi se, da nekoga išče. Ko ne najde nikogar, verne se zopet v prvo izbo ter sede za mizo na klop.

Vse tiho, samo leseno uro je bilo slišati na steni. Zdaj se oglasi večerni zvon z bližnje podružnice zvonika, ki ga je bilo videti proti vzhodu, če se je pogledalo skozi okence. Deček se prekriža in moli po stari pobožni navadi.

Ko je bil odmolil, odpró se vrata in v izbo stopi žena v srednjih letih, sè serpom v roki. Nekaj časa molči, potem se prekriža, ko je bila svojo večerno molitev končala, ter pravi:

„Zdaj bo pa čas za večerjo; zamudila sem se nekoliko. V Ograji sem malo poplela, vse polno je plevela. Lačen boš že, kaj ne, Martinek“?

„Jaz nisem nič lačen nocoj, mati“; odgovori ji deček; „prav lahko grem brez večerje spát. Nič se mi prav ne ljubi“.

„Rada ti verjamem, sirota“, pravi žalostno mati, ter položi serp na klop poleg peči. Tudi meni se ne ljubi. Naj bo, pa pojva danes tako spat, če res nisi lačen“.

„Res ne, mati“!

„Pa grem mlest, morebiti zadnjikrat nocoj“!

Žena zdihne in hoče oditi iz sobe; ali sin jo ustavi rekoč: „Veste kaj, mati? Malo počakajte in poslušajte, nekaj posebnega vam imam povedati“.

„Kaj takega? Vendar ne zopet kake nesreče“?

„Ne, mati; meni se celo zdi, da je kaj dobrega, samo če boste vi zadovoljni. — Ko sem danes popoldné tako sam sedel v Brezji pri Dimi in premišljal, kako se nama hudo godi in kaj naju še čaka, — prav žalosten sem bil, mati, kako bi ne bil? meni je samo za vas, mati, ki ste že toliko preterpeli po očetovi smerti — ko sem tako sedel in premišljal, kar se mi nekaj v glavi posveti; sam Bog mendà mi je vdihnil to misel. Jaz namreč tako pravim, mati: Kar je, to je; za zdaj precej ni pomoči, vse zastonj! Dima mora za zdaj iz hleva; ali če se mi posreči, kar nameravam, mati, bova jo skoraj zopet nazaj dobila, za denar se vse dobi“.

„Kaj pa da, samo imeti ga je treba“.

„In imela ga bova, mati; samo malo poterpljenja“!

„Če ni družega treba, potem je nama lahko pomagati. Ti premišljaš in ukrepaš, kako bi zopet kravo nazaj dobila, in v tem nam še hišico prodadó ter naju zapodé po svetu“.

„Nič se ne bojte, mati; jaz tako le mislim, in tako bo prav. Večkrat ste mi pripovedovali o tistem našem strici tam v Zalesji, ki je tako bogat, da sam ne vé, koliko ima“.

„O ljubo moje dete, če je ta stric tvoje upanje, če od njega pričakuješ pomoči, dolgo boš čakal, in še zastonj. Skalo bi prej omečil; ta mož nima serca. In ko bi ga tudi imel, on naju sovraži, mene in tebe, in tudi očeta tvojega je sovražil; zakaj, tega ti zdaj še ne morem razodeti. V žlici vodé bi naju utopil, ko bi le mogel. Škoda vsake stopinje, ki bi jo storil do njega. Hudih besed bi pri njem dobil, če ne še kaj hujšega. Kaj meniš, da bi se ne bila že sama obernela do njega, ko bi bilo le kolikaj upanja? Tvoj ranjki oče mu ni dejal zastonj: hudi stric. To misel si le iz glave izbij, ljubo dete“.

„Vedel sem, da mi kaj takega porečete, mati; ali to me vendar ne straši. Jaz si kar misliti ne morem, da bi mogel človek tako hudoben biti. Da le predenj pridem, vse drugo meni prepustite mati. Saj je vendar po božji podobi ustvarjen, in kerščen je tudi“.

„Ti si še otrok in govoriš po otročje; ti ne poznaš sveta“.

„Zakaj mi vedno pravite, mati, da sem otrok? Jaz nisem več otrok. To leto sem bil zadnjič v šoli in krepak sem tudi, da že lahko skoraj za vsako delo primem. Poglejte té roke“!

„Močan si res za svoja leta, Bog te zdravega ohrani; ti si moje edino veselje, edino upanje moje na svetu“.

„Tako je prav, mati; vidite, tako vas slišim rad govoriti. Naj bodem torej zares vaše upanje. Jaz vam bom z božjo pomočjo že pokazal, da ne upate v mé zastonj. Ko bi res ne mogel izprositi strica, da nam pomaga iz najhujše sile — saj bi ne zastonj; služil bi pri njem, tako dolgo, da mu vse povernem — vendar ni še vse izgubljeno. Če me izpodé od hiše, pojdem pa drugam dela, službe iskat. Priden bom, delal bom za dva, in kar prislužim, deval bom vkup, da toliko prihranim, kolikor nam je potreba, da zopet nazaj kupimo Dimo. In vam, mati, bo tudi laže, ker vam ne bo treba zame skrbeti. Saj doma me ne potrebujete, žal, da imamo tako malo opravka“.

„Še meni sami ga ni dovolj, res; ali da bi te pustila tako mladega in tako samega po svetu, ne, tega ne morem. Do Zalesja je dober dan hodá odraslemu človeku, kaj pa še otroku“!

„Jaz pa ne odjenjam, mati; prosil vas bom, da mi dovolite. Nič se ne bojte zame. Noge imam dobre, če je treba hitati se, po ravnem ali v goro, nikoger se ne ustrašim. In da bi pot izgrešil, tega se tudi ni bati. Saj najdem povsod ljudi, da jih vprašam za pot“.

„Sámo me hočeš torej pustiti“?

„Bog vé, da ne rad, mati; težko mi bode ločiti se od vas; do zdaj nisem bil še nikdar ves dan brez vas. Ali kaj, če pa mora biti! Saj tudi tički, ko so godni, zapusté svoje gorko gnezdo in leté veselo po svetu. Tožilo se mi bo po vas, mati, zlasti ponoči, ko si ne bom smel misliti, da spite poleg mene, da vas lahko zakličem, kader hočem. Ali s časom se bo tudi tega privaditi treba“.

„O kako bo pa še meni hudo, ko bom sama, tako sama! O ko bi se ti kaj hudega zgodilo na poti, med tujimi ljudmi! Ta misel mi ne bo dala miru noč in dan“!

„Torej smem, mati“?

„Kaj pa hočem, pa pojdi, če je božja volja. Bog te spremljaj po vseh tvojih potih“.

„Tako je prav, mati! V Boga zaupajte, on me bo varoval povsod. Ko boste sami, molite zame, kakor bom jaz molil za vas“.

„Kedaj pa hočeš iti“?

„Tako jutri zjutraj“.

„Če pa ni nič pripravljenega“!

„Dober kos kruha mi daste na pot, pa je; kaj je treba družih priprav“?

„Zakaj pa hočeš že jutri iti“?

„Veste, mati, da vam kar po pravici povem: hudo, strašno hudo bi mi bilo, ko bi moral gledati, kako nam izganjajo ubogo Dimo iz hleva. Bog vé, kaj bi se zgodilo, ko bi bil jaz zraven; boljše je, da me ni“.

„Rada ti verjamem, sirota“.

„Zdaj pa, ko je to pri kraji, veste kaj, mati? Vesela bodiva, kar vesela; kaj pa pomaga žalovanje? Meni je tako nekako lahko pri serci, kakor mi že dolgo ni bilo. Boste videli, mati, vse se dobro izide. To je gotovo božje znamenje, kako bi mogel jaz drugače tako vesel biti! Veste, mati, kar lačen sem, in to je gotovo znamenje, da ne morem žalosten biti. V žalosti človek ne čuti glada. Prosil bi vas, mati, da nama vendar večerjico napravite. Kaj bi hodila lačna spat, ko nama ni take sile! Vi boste tudi malo zajeli, mati; saj vam vidim na obrazu, da niste več tako žalostni“.

„Če te takega vidim, če te slišim tako govoriti, res ne morem prav žalostna biti. Srečna sem, da mi je Bog dal takega otroka“.

Kake pol ure potem se je kadila večerja na mizi in mati in sin sta pridno z leseno žlico zajemala iz lončene posode.

Še pol ure pozneje in luna je skozi okence v mali izbi sè svojim bledim svitom obsevala dve siromašni postelji; v eni je čepela mati in molila, v drugi je ležal sin ter spal mirno in sladko kakor kraljevič na mehkih blazinah.

B. M.

(Dalje prih.)

Slovenske pripovedi o morji.

Ni skoraj človeka, da bi ga prvi pogled na morje ne navdušil in mu ne zbudil cele verste premišljevanj. Nekaterga navdaja z nekim svetim strahom zaradi svoje veličastnosti, zaradi krasote svoje gladine, kedar jo ziblje mehki vetrič, in zaradi svoje silovite mogočnosti, kedar vihar po njem razsaja. Drugi se spominja neizmérnosti morskega poveršja, ki ne terpi nikakih okov, nikakih mej. Spominja se, kako je kljubovalo Xerxejevim verigam in kako je podučilo kralja Kanuta z njegovimi prilizovalci, da je veličastvo največjega kralja nasproti njemu brez moči.

Ob morskih lukah so nastala prva človeška selišča, ondi je začela omika poganjati in cvesti tergovstvo. Imenitni junaški pesmi Odiseja in Gudrun versita se skoro samo na morji. Ta element veže najoddaljenejše kraje in posreduje občevanje z najrazličnejšimi deželami. Ko so od Cyra najeti Gerki vračajoč se v svojo domovino z visoke gore morje zagledali, zavpili so: „thalatta, thalatta“! in zdelo se jim je, kakor da bi bili že doma. Ne brez uzroka so ljubili Normani morje nad vse. Njih pomorsko življenje (Wickingerleben) je edino te verste. Po morji so obhodili ne le vso Evropo, nego dospeli so 600 let pred Kolumbom v daljnjo Ameriko. In kako ponosni so bili Benečani na svoje gospodstvo čez jadransko morje! Odkar so jim druge države l. 1279. to nadvlado priznale, poročal se je beneški dože vsako leto na Marijinega vnebohoda dan z morjem: „Desponsamus te, mare, in signum veri perpetuique domini“.

Morje je podoba neizmérnosti, večnosti, nasproti zemeljski izpremenljivosti. Vse raste in gine po stalnih zakonih, le morje si ostaja vedno enako. Njegova neizmerna širokost dela, da pozabimo poprejšnje omejene razmere, da se naš duh povzdigne v višje kroge in da postanejo naši nazori bolj splošni. „Morjá široka cesta“ nas vodi k tujim, neznanim ljudém, ki imajo jedva človeško podobo.

Opazovanje njih različnih šeg in značajev pripravi nas do spoznanja samega sebe in splošne vrednosti človeške.

Najlepše se primérja naše življenje s potovanjem po morji:

„Plovi, plovi moja ladjo,
U kojgodjer kraj;
Ja ti cilja još ne nadjo,
Sama cilj si daj!
Uzdaj se u vjetra volju
I valová bjeg*, i. t. d.

(Preradović.)

Tudi serce primerja naš pesnik morju: „Na dnu mu biseri ležé“. Slovenski pregovor pravi: „Kdor moliti ne zna, naj se na morje podá“. In res, kedar je človek v položaji: „Gori nebo visoko, doli more duboko, a ja sam u srjedini“, tedaj se uči gledati v oči po vse novim nevarnostim, katerih ni poznal na kopnem. Ono čudovito gibanje morja, pljuskanje valov, vzdigovanje vodene tvarine, od vertinca v zrak zanesene „vodene hlače“: vse prikazni, katere je s kopnega z veseljem opazoval, izpremené se mu v neizrečeno nevarnost, ki preti zdaj pa zdaj ukončati njegovo življenje. Vsi poprejšnji boji z neugodnostmi in zaprekami življenja zdé se mu neznačni, malostni proti tem nevarnostim. Tako se človek ukrepi in uterdi, da lahko nosi svojo osodo:

„In jaz se na robu ne ganem,
Viharju kljubujem, ostanem:
Moj duh se ponosni ne klanja*!

Morje vabi človeka na svojo gladino in kedor se mu enkrat zaupa, ne more se več ločiti od njega. Vsa ob morji živeča ljudstva so tesno z njim zvezana in ne bodeš jih z lepa odvernili od brodarstva ter navadili na poljedelstvo. Pravijo, da na Grönlandskem še dandanes nosijo umirajoče na morsk breg, da zadnjič vidijo brezmerno gladino ter da jih valovi pokropé.

Morski neizmernosti pripodablja narodna pesem brezkončnost ljubezni:

Morje pred suho postane,
Solnce preje ostermi,
Ko ljubezen stara ugasne,
Kedar enkrat zagori!

A zgodi se vendar, da ljubezen le prezgodaj ugasne, in tedaj išče zvesta polovica na morji tolažbe:

Tolažile me bodo ribice,
Ki po morji plavajo.

Ako hočemo pozabiti serčno bolečino,

Valovom se zročimo!

Kak čisto je morjé,

Kaj njemu upat smemo,

Mornarji dobro vemo.

Kedar človek od bregú odhaja, zdi se mu, da se ločuje od vsega dozdanjega življenja, da je pustil za seboj vse, kar mu zbujá nemile spomine. Zato hrepeni vedno dalje in rad bi, da bi ladja dvakrat hitreje plavala:

Barčica po morji plava,

Oj ti ljub'ca, bodi zdrava,

Oh le naprej, oh le naprej,

Dokler je še vetra kej!

Morje je najboljši zdravnik dušnim bolečinam. Njegov lek je sicer močan in silen, ali pomaga često. Nič ne more upokojiti raznemirjenega serca, nič bolne duše ozdraviti, kakor gledanje v brezkončno morje. Sredi morja, kjer oko ne vidi družega nego nebo in šumečo vodo, tu se zamisli človek sam v sé, začne razmišljevati svojo notranjost. In tedaj pozabi vse zemeljske skerbi in težave, počasi se verne mir v njegovo dušo. Iz početka sicer, ko je sam v svoje misli zatopljen, vre neznansko v njegovi notranjosti. Nikjer se ne more razmisliti, nikjer ne najde mamila svojim čutom, da bi mogel pozabiti, kar ga teži. Ali kmalu premaga najgorenkejšo boleost in serčnim nevihtam sledi mir in pokoj. Gladka, popolnoma mirna morska gladina, ki nastane vselej po viharji, ta je vérna slika njegove notranjosti. V tihi noči, kedar uho ne čuje družega nego skozi jarbola šumeči veter in skrivnostno pevanje valov; kedar mesec svojo blede svetlobo razširja po neizmérni vodeni planoti; tedaj gredó mimo potovalčeve duše stare podobe, ena za drugo, a vse kakor v veliki daljavi, in ko pridejo mimo, tedaj se vseli mir in pokoj v serce njegovo.

A vsak nima zadosti moči, da bi se na morji ozdravil. Nekateri so prevročí, da bi mogli stvari mirno premisliti, okolnosti pretehtati in počakati, da „Lete reke“ valovi rane izperó. Tak človek najde mnogokrat svoj mokri grob v morji. „Zgrabi ga množina duhov in pogrežne v brezno derzних valóv“.

Vse te mogočne uplive, katere dela morje na človeško dušo, izražajo narodi v svojih pesmih in pripovedih. Slovenci so vedno blizu morja prebivali in vedno hrepeneli k njegovim obalam. Brez dvombe so se tudi po njem vozili in zadosti čutili njegov upljiv.

Lahko bi si torej mislili, da je tudi slovenski duh kedaj izumel epos o pomorskem življenju. Ali če so Slovenci tudi imeli kedaj tak epos, dandanes nam ni ostalo od njega več, kakor malo spomina v pesmi o lepi Vidi (Korytko I. 116; po Presirnu popravljena II. 19).

Pripoved o lepi Vidi spominja nekoliko na nemško Gudrunsago. Še bolj pa je podobna naša Vida gerški Heleni, katero je bil lepi Paris v Trojo odvel. Enako tolmači tudi Jurčič to pesem v znanem romanu „Lepa Vida“. — Španska dežela, kamor odvede zamorec lepo Vido, pomenja sploh oddaljeno, neznano deželo (prim. nemški: spanisches Dorf). Sploh pa je prišel mnogokateri Slovenec na Španko, odkar so si bili Habsburžani pridobili to deželo. Slovenci so od nekdanj radi potovali in romali, kar poterjuje že Trubar. Kakor so romali v Trevir in Kolin, tako tudi k sv. Jakobu komposteljskemu v španski Galiciji. Tega svetnika so Slovenci tako čestili, da so mu v svoji domovini sezidali dve cerkvi z imenom „Sv. Jakob v Galiciji“ (jedno nad Celjem, a drugo v junski dolini na Koroskem).

Pripoved o lepi Vidi se pa tudi naslanja na starejša, mytična poročila. Kakor je znano, izpreminja ljudstvo z napredujočo omiko tudi svoje mythe in jim daje novejšo, konkretnjšo opravo. S časom se preseli mythos popolnoma na zemljo ter se zvari in spoji s zgodovinskimi dogodki, resničnimi osebnostmi. A poleg tega ostane v epični pesmi mytično jedro, katero se dá z večjo ali manjšo težavo izluščiti.

To velja tudi o pesmi „lepa Vida“. Učeni Terstenjak je našel, da je Vida, Vidana, ali Siva, Sijana božica meseca. Njeno bitje (in tudi ime) se vjema z gerško Selene. Pridevek „lepa“ jej pristoji popolnoma, če pomislimo, kako krasne so noči, v katerih mesec jasno sveti. Njegovi žarki predirajo gosto listje, odsevajo iz jezer in potokov ter napolnjujejo vse kote s čarobno svetlobo. Stari ljudje so mislili, da mesec poteguje mokroto na se in jo zopet izpušča na zemljo, kakor roso. Znano je, da luna upliva na morsko plimo in oseko. Tako je Vida boginja mokrote in zato se je zlasti čestila ob jezerih in studencih, pa tudi ob morji. Brodarjem je silno imenitno, da mesec po noči sveti. Zato je bila gerška Artemis, personifikacija vseh uplivov, katere dela luna na človeštvo (zlasti na ženski spol), tudi boginja morja in je zlasti pospeševala pristajanje k bregu (Artemis ekbatéria). Naša Vida izraža se kot boginja mokrote in rose s tem, da se tako rada joče: „In še bolj se je zajokala lepa Vida“.

Čim svetlejšje sije mesečina, tem več rose pade. Rosa pa neizmerno pospešuje rodovitnost zemlje in je njen edini pogoj v onih krajih, v katerih ne dežuje. Tako je bila Artemis tudi boginja rodovitnosti in pomagalka pri porodih. Iz apostola Pavla je znana efežanska Diana (Artemis), katera je imela več persi v znamenje, da je boginja rodovitnosti. Tudi naša Vida je šla na Špansko kraljiča dojit.

S. Rutar.

(Dalje in konec prih.)

Čas in prostor.

XIII. pismo.

Gospod čestiti! V znamenje, kako zelo se je ta Ptolemejska, izrekom Aristotelova misel v stoletja živela, naj zadostuje le en primerljaj in ta je, da je celo v osemnajstem stoletji učeni vladika solnograški, imenom Vergilij, od svoje službe in od vseh svojih česti odstavljen bil samo zato, ker se je bil nove, Kopernikove vere poprijel. In vendar je bil učeni Kleomed že v petnajstem stoletji matematično dokazal, da je le ona edino prava. In ko je bil na to tudi znani Leverrier premično zvezdo „Neptun“ našel, tedaj je bilo komaj še potreba onega znanega dokaza Foucaultovega o „nihalu“ — vse to je kazalo, da je Kopernikova vera enkrat gotova.

Ko se je to izpredvidelo bilo, izkušalo se je iz terdovratnosti le še staro vero noveji vmeriti, to je, slednjič dokazati, da noveja vera stareji vendar le ne nasprotuje, da se obe sè seboj ujemati. To je poskusil glasoviti Tiho de Brahe — ali s tem je dal sam sebi in vednosti, katero je zagovarjal, udarec v obraz. Izkušnje same so ga opovergle, kajti — da navedem le en primerljaj — po njegovih premisah bi morale biti nekatere zvezde toliko narazen, kakor v resnici niso; tega nas opazovanje zvezd in izkušnja sama uči. S kratka, trud Tiho de Brahe-ja bil je zadnji trud za staro vero, vse kar se je in kar se v novejem času na nebesnem krogu vedno še opazuje, ne more nič drugega, ko le poterovati novejo vero. Ta vera si nikakor misliti ne more, da bi se, ko bi kje nebo z deskami zabito bilo, za njimi „ničesar“ več misliti moglo; ampak, za zvezdo versti se nova zvezda, ali sploh „nekaj“ — to je, vsemir je neskončen!

S tem, čestiti gospod, upam, sem zadovoljil Vasej želji, da izvedem svojo terditev o neskončnosti vseмира nekaj povoljnije —

čisto povoljno upam, bi Vam jo izvedel bil, ako bi bil dokaze posamezno imenovanih mōž tudi natančneje izvel; ali tako daleč, čestiti gospod, upam, pa tudi ne seza Vaša „natančnoželjnost“. Meni je ta Vaša sosebnost, dovolite mi, da jo tako imenujem, tukaj bolj v tem obziru ljuba, da mi je bila priložnost dana, Vam nekaj tako rekoč vmes vrinjenih idej podati, o katerih pričakujem skoraj odgovora.

O našem prav za prav nameravanem predmetu pa, dovolujete, da nadaljujem prihodnjič.

Serčno Vas pozdravlja Vaš ponižni sluga

A. P.

Iz življenja veselega človeka.

Bilo je leta 187* meseca septembra, ko so se napravljale nekatere tice že na odhod iz naših krajev v gorkeje, južnje dežele. Jutra in večeri so postajali vedno hladnejši, barva na drevju ni bila več čisto zelena, že je jel gozd rumeneti. Ljudje, ki so bili prišli na poletje iz mesta na deželo, bili so nekateri že odšli, drugi so se napravljali na odhod. Gost, ki je zahajal že delj časa vsako leto v hribe k „Fužini“ svojega prijatelja obiskat, bil je tudi letos tu. Mož je imel v mestu službo, živel je sam in je bival, kedar je bil prost, najraje v gorah, in za to mu je bil kraj tukaj gori, kjer teče tudi bistra voda, jako ugoden. Ni se menil za tujce, ki so se vozili sem gori iz bližnjega, jako obiskovanega kraja. Hodil je po gozdu ali ob vodi in se kratkočasil v naravi. Neki popoldan, že na večer pride iz gozda domov in najde v hiši, ki je tudi gostilna, priletnega moža za mizo. Citre so ležale pred njim na mizi.

„Tega človeka sem moral že nekje videti“, pravi prišlec sam pri sebi in premišljuje, kam, v katero predalo bi ga dejal, kje ga je videl in kedaj.

Mož za mizo je bil slabo oblečen, citre niso bile posebnega umetnika, tudi jim je že nekoliko strun manjkalo. Kratka pipa, čedra Gorjuškega dela, ni kaj posebno pristala dolgi, čeravno že precej osiveli, vendar vedno še lepi bradi. Še bolj ko brada bili so lasje sivi, ki so se mu vili nad visokim čelom.

Mož, ki je človeka za mizo opazoval, gre iz sobe, todà precej se verne in ga nagovori: „Knez“!

„Ali me mari poznate“? vpraša ta.

„Zdi se mi, da sem vas nekdanj videl, ko sem bil še učenec v prvi ali drugi latinski šoli. Takrat ste se sami tako imenovali, dolgo je že tega, pozneje nisem čul besede o vas. Kaj vas je zaneslo sem k nam?“

„Vsako leto prihajam tu sem; imam pač svoje kraje, ki jih obiskujem, in svoja pota, po katerih hodim. Danes tukaj, jutri tam; čas nam mine tu ali tam, nekoliko veselih, nekoliko žalostnih dni“.

„Zakaj pijete zdaj žganje? Videl sem vas, ko sva pred kakimi petnajstimi leti govorila, da 'ste vino pili“.

„Časi se izpreminjajo. Tudi vino mi teče, ali —“

„Zažgite si smodko, pipa vam je ugasnila“, pravi gost in ponudi Knezu tri smodke na izbiranje.

„Hvala vam lepa, dolgo že nisem nobene izkadil, ljubša mi je ko pipa“.

Iz vsega vedenja in po vnanjani opravi je bilo razvidno, da se Knezu ne godi več tako, kakor se mu je godilo pred nekoliko leti, ko je hodil še tako praznično oblečen, ko je imel še tako lepe citre.

„Ako vam je drago in mi dovolite, naj vam natočim kozarec vina“, pravi gost, ki je dobil ravno pijače na mizo.

„Vselej mi je bilo vino ljubše kot žganje; hvala vam torej! na vaše zdravje bom izpraznil posodo“.

Kmalu so se čuli strun glasovi, Knez pa je pel eno svojih veselih, ki mu niso nikdar pošle. Vino mu je dišalo, ker mož je postajal vedo bolje volje. Čez nekoliko časa, ko je nehal peti in igrati, reče: „Čudno se mi zdi, da me poznate, ker se ne spominjam, da bi vas bil kedaj videl; in kako je to, da mi pravite Knez“?

„Druzega imena vam ne vem, le to mi je znano; tako ste se sami imenovali, ko sem vas videl, zato vas tudi zdaj tako kličem“.

„Kje ste me videli? Meni se je časih dobro godilo, imel sem vsega za potrebo in še več; todà čas mine, premoženje pa izgine. Ali kaj? živim zdaj še in izhajam z manjšimi dohodki, kot sem pred; vse drugo je šlo, prostost mi je ostala in dobra volja me še ni zapustila“.

„To je veliko vredno“.

„Nespametno bi bilo, zalovati, da nimamo več, kar je bilo naše; vedna izprememba se nam kaže povsod, izprememba mora biti tudi v našem življenju. Komur se je dolgo dobro godilo, temu se rado oberne na slabo, če se mu ne more še na bolje. Jaz sem imel lepa, prav lepa mlada leta, zdaj pa ne more več biti, kakor

je bilo. Drugim moramo prostor narediti. Očitati si moram samo eno, in to je, da si nisem toliko prihranil, kolikor bi prav na zadnje dni potreboval. Ali tudi ta pregrešek me ne grize preveč. Že zdaj sem star, saj vidite na meni, da nisem družega kot pozna jesen, a vedno še nepokojna duša. Saj bi mi ne dalo miru doma, ko bi tudi imel svoje pohištvo kakor časih, gnalo bi me po svetu; ravno tako bi bil na poti in bi spal pod tujo streho kakor zdaj, ko nimam kaj izgubiti. Takrat, ko ste me prvič videli, gotovo moj temperament ni bil dosti drugačen kot je zdaj, čeravno je že mnogokaj minolo od tistega časa⁶.

„Veseli ste bili tačas, res je, in govorili ste tako ponosno, kakor ste mislili. Kar sem na vas videl, vse mi je ugajalo. Tudi tedaj se vam je vila dolga brada čez persi, a —“

„A bila je črna, zdaj je siva“, pristavi Knez.

„Res bila je črna“.

„Spomladi je bil gozd zelen, zdaj rumeni, tako mora biti. narava se derži svojih postav, in narodna pravi na nekem kraju:

.....Zdaj sto let
Ne bo čevljev ne dret,

in Bog ne daj! da bi ne bilo tako“!

„Torej, da vam dalje povem. Na Bistrici je bilo, ko sem vas videl. Šli smo dijaki ravno s počitnic zopet v šole. Očetje so nas peljali, bilo nas je več, ki smo se v gostilni nekoliko okrepčati hoteli. Našli smo vas v gostilni. Na mizi pred vami so ležale citre, lepe citre, poleg njih je stal polič vina, vi pa ste sedeli za mizo in pokriti ste bili z rudečim turškim fesom, pa v kratko černo suknjo oblečeni“.

„To se vé, mora že dolgo biti, ker lepih citer že davno ne premorem, tudi fesa že dolgo nimam. Vse je šlo, druge bolj slabe reči opravljajo zdaj ravno to službo“.

„Nekako boječe sem gledal, nisem se upal precej prositi, da bi nekoliko zaigrali, in tako rad bi bil čul strun glasove. Ni mi dalo miru, prišel sem k vam in sem vas prosil, da ste zaigrali. Kako nam je vsem ugajalo! Čeravno smo bili napravljene že na odhod, vendar so si ga naši očetji še ukazali vsi skupaj polič ali dva prinesiti, bili so trije, in poslušali so vašo igro“.

„Tedaj je bila moja roka še čila in zdrava, zdaj pa ne gre več tako. Ker vidite mojo desnico, kako je skerčena. Po nesreči sem skoraj ob njo prišel, niso dosti bolji persti kakor leseni, ker

vse kite mi je potergalo in se dobro, da mi ni popolnoma končalo roke; pa pripovedujte dalje, kako smo se ločili^c.

„Predno smo odšli, zahvalil sem se vam za igro, in vam je bilo menda po volji, ker govorili ste radi z mano. Prašal sem vas celo, kje ste doma in dejali ste: „Jaz sem Knez iz Kranjske gore“. To se mi je pa še bolj čudovito zdelo kakor vaša noša in vaše vedenje. Ostali ste mi v spominu in danes sem vas zopet spoznal^c“.

„To me jako veseli, gospod^c! pravi Knez in zopet zaigra, ali zdaj ne več tako lepo, kakor tačas na Bistrici, vendar je pa zapel ravno tako veselo, kakor tedaj v gostilni.

Dan se je nagnil; s pašnikov je šla živina domov. Tice po vejah so potihnile, petje se je čulo iz bližnjih gozdov; dervarji so delo dokončali, zbirali so se, ter pripravljali se na odhod, kajti bila je sobota, jutri se bode obhaja Gospodov dan. Ni dolgo terpelo, ko je solnce zašlo in zmračilo se je, vse je postalo tako tiho, tako mirno. Po cesti ob vodi si slišal še hojo, ker šel je še kak človek po dokončanem delu proti domu. Reka, bistra voda pa je šumela, lesketala se je v nočni luči blede lune. Iz podzemeljskega berloga je prilezel lenobni jazbec, ki hodi ob tem času na pašo, lesica se je jela oglašati v senčni strani bregovja in v skalinah se je čul glas velike sove, na stari, košati lipi blizu hiše je vpila mertvaška tica: „ki vik, ki vik“. Knez v sivi suknji pa je prišel po večerji iz hiše in je zlezal na hlev v seno, kjer je sladko zaspal.

(Dalje prih.)

Samostal.

P o g l e d.

Fisijognomična studija.

(Dalje.)

Vsako prostovoljno ali neprostovoljno premikanje, katero opazujemo na živalskem telesu, dozdeva se nam le posledica prostovoljnega ali neprostovoljnega razburjenja naših živcev; in zatorej iz tega vidnega premikanja sklepamo na vsakratno stanje živcev; iz živahnega premikanja na začasno notranje veselo stanje (veselost), in ako se to večkrat ponavlja, pravimo, da je dotično bitje lahko razdražljivega temperamenta. Znano je vsakomu, da se v nekem smislu ponavljajoče se premikanje veliko laže upodoblja v telesu in da se slednjič brez zavestno — avtomatično verši. Taka pridobljena premikanja ustanové se naposled ne le v hoji in deržanji

života, temveč tudi v premikanji očesa — v pogledu, in so potem pomenljiva za gotove navade in za značaj posameznega bitja. Dà! tudi podedovati jih je mogoče, kakor druge telesne lastnosti, in kolikokrat so si v tem podobni roditelji in potomci!

Ako pomislimo, na koliko strani se lahko premika naše oko, in posebno še, ako je to premikanje očesa združeno s premikanjem glave in telesa sploh, in ako pomislimo še poleg tega, da se oko skoraj brez prestanka premika od zore do mraka, tedaj je pač domno, da je pogled tako zvest in natančen poročevalec o tem, kar se godi v notranjem človeku.

Primérna premikanja obeležujejo razumnega človeka: tako tudi prehaja dvoje očes, ki vse reči v svoji okolici pazljivo ogleduje, po kratkem potu od ene reči do druge ter eno ali drugo z manjo ali večjo pazljivostjo ogleduje ter na ta način dokazuje zdrav razum in terdno voljo. Ljudem s takim pogledom pravimo, da imajo „razumne“ oči in da so ostroumni opazovalci. Zgodi se pač takim ljudem večkrat, da opazujoč posamezne reči prezirajo celoto ter da tako izgubé zvezo sê stvarmi, katera se manj razumnim ljudem, ki na več stvari gledajo ter o njih premišlujejo, vriva sama ob sebi. Pred takim vprašajočim, bistrim pogledom, kateri, kakor vse vedenje takih oseb, kaže neko hladnost in točnost, pobesi bojazlivec nehoté svoje oči. V razumnem pogledu pazljivega poslušalca zercali se pravo shvatenje tega, kar je ravno slišal. Kolikor časa sledé njegove misli predavanju, toliko časa ima tudi svoje oči uperte v govornika: kakor hitro ga pa ne doseže sê svojim umom, postane mu oko nemirno ter se umika pogledu govornikovemu. Tako dejanje naznanja zbehanje poslušalčevo, ki je bil za trenotek nepazljiv ali pa ki zavoljo nedostatne doumljivosti ni mogel na dalje slediti govoru.

Oči, ki lahko izgrešé svojo pravo pot, delajo na nas vtis nepriročnosti. Iz te negotovosti v pogledu izvirujoča potreba, da se premikanje oči nadomestuje z obratom glave ali celó vsega života, dá pogledu nekako neukretnost in napravlja v fizijognomiji dotičnega izraz nespretnosti. Zato si pridomišljujemo o osebah, ki ne kažejo nikakovega duševnega gospostva nad očesnimi mišicami ter brez vsakakega čerteža pogledujejo okrog sebe, da gotovo ne vedó, kaj bi začeli sê svojimi očmi. Takim očem pravijo fizijognomi, da so v zadregi, da so brezizrazite, tope.

Nekateri ljudje si nikedar ne uočijo kake osebe ali stvari za več časa, njihov pogled kakor sploh vse njihovo dejanje in nehanje je le poveršno (mimogredé) in nestanovitno. V družbi leta tako

rekoč njihovo oko od osebe do osebe, ne da bi se le pri enej s kakim zanimanjem pomudilo. Taki ljudje so mnogovidni in vendar ne vedo o ničemur povedati prave; kajti kakor je njihov pogled vaju premikati se le po poveršji, tako je tudi vse njihovo mišljenje in čustvovanje plosko in povsod brez globočine. So pa zopet drugi, katerih oči rade počivajo na svoji okolici. Ne da bi se ravno taki ljudje posebno zanimali za posameznosti, vendar le hoté vse doumeti s svojim pogledom in njihove oči se premikajo počasi po vidnem prostoru. Tako delamo, kadar zremo na kak umotvor ali pa kadar opazujemo lepo naslikano okolico ali kaj enakega in tako bi morali vedno ravnati že iz uljudnosti s svojimi očmi, kadar občujemo s svojim sosedom. Ljudje, s katerimi govorimo, ne marajo, da bi upirali svoje oči vanje, še manje pa, da bi jih merili s svojimi očmi, temveč ljubo jim je, ako jih ogledujemo.

Ljubitelj umotvorov, ki s pogledom veččaka opazuje in ogleduje kako znamenito delo, nagiblje poleg tega še svojo glavo sedaj na levo sedaj na desno, da si s tem pridobi za delo svojega občudovanja in opazovanja tem večji vidni prostor. Isto tako ravnajo slikarji, ki z vso pazljivostjo opazujejo svoje perve načerte; ravno to opazujemo nadalje pri ljubečih se, ko se ozirajo na osebo svojega hrepenenja; kajti nežni ljubeznjivi pogled ne išče posameznosti v prikazni, temveč on izkuša zapopasti celoto, ter je na ta način vedno opazujoč. Visoke osebe, ki umejo v pravej meri združevati duhoviti izraz svojega očesa z ljubeznjivim, dajo s tem svojemu obrazu neko krasoto in milino, svojemu pogledu pak neko očarevalno moč.

Otroci, ki še ne umejo neprestano zreti na kako posamezno stvar in katerim je razloček med bližino in daljino še popolnoma neznan, prepuščajo svoje oči prosto igranju očesnih mišic, ter so čerte njihovega pogleda skoraj vzporedne. In ravno to neprisiljeno deržanje oči je svojstvo mladini, ki gleda pri vsaki stvari le dobro, prijetno stran, ter s svojim življenja veselim navdušenjem močno upliva na obližje. Ono znači prost, jasen pogled nehudobnega značaja, ki ne skriva ni pri sebi hudobnih misli in naklepov in si takih tudi pri drugih ne predstavlja ter vsakemu prosto in naravnost zre v obraz. Tudi starčki imajo to lastnost v pogledu, todá iz družega uzroka.

Kapistran.

(Dalje prih.)

„Zvon“ izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gold. za vse leto, 2 gold. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, VIII., Lange Gasse 44.
